

визначення, країни, народу, нових поколінь, мови, науки. Це орієнтація на постійне оновлення пріоритетів, ідеалів гуманізму, культуротворчості, внесення сенсу в людське існування.

Список літератури

1. Пиков Г.Г. Середньовікові європейські університети / Г.Г. Пиков. – Новосибірськ, 1993. – 113 с.
2. Готліб А. Університети [В Західній Європі] / А. Готліб // Енциклопедичний словарь Брокгауза і Ефрона. – СПб., 1902. – Т. 68. – С. 751-788.
3. Аксенов Г.П. Учений: генезис, мотивація, самореалізація, роль в суспільстві / Г.П. Аксенов // Наука і наукознавство. – 2007. – № 2. – С. 29-30.

4. Мурашова Л.Г. Трансформація гуманістичної «ідеї університету» в культурі інформаційного суспільства: Автореф. дис.... канд. філос. наук / Л.Г. Мурашова. – Томськ, 2006. – 18 с.

5. Боголиб Т.М. Університет як економічна корпорація (опит США) / Т.М. Боголиб // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 2. – С. 13-17.

6. Горев В.К. Освіта в умовах ринкових відносин: (Зарубіжний досвід). / В.К. Горев, Ю.А. Кудрявцев. – М.: Исслед. центр проблем якості підготовки фахівців, 1994. – 165 с.

7. Оноприєнко В.І. Аспірантура. Терни і ризики становлення дослідника // В.І. Оноприєнко. – Saarbrücken (Deutschland): Lambert Academic Publishing, 2016. – 119 с.

8. Налетова І.В. Дослідження сучасного вищої освіти: концепт метафундаменталізму / Налетова І.В. – Тамбов: Вид-во ТГУ ім. Г.Р. Державина, 2005. – 307 с.

В.І. Оноприєнко.

УНІВЕРСИТЕТ ЯК КОРПОРАЦІЯ: ПРОБЛЕМА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Розглянута природа університетів як корпоративних спільнот при їхньому виникненні, і трансформація корпоративності в умовах глобалізації.

Ключові слова: університет, корпоративна природа університету, університетська автономія, перетворення провідних університетів світу на економіко-технологічні корпорації, проблема відповідальності наукової спільноти в цих трансформаціях в умовах глобалізації.

V. Onopriyenko

UNIVERSITY AS CORPORATION: PROBLEM OF RESPONSIBILITY

The state studies the nature of universities as corporate communities during their emergence and the transformation of corporatism in the context of globalization.

Keywords: university, corporate nature of the university, university autonomy, the transformation of the world's key universities into economic and technological corporations, the problem of the responsibility of the scientific community in these transformations in the context of globalization.

УДК 316.454

Л.А. Ороховська

АТОМІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ЯК ДОМІНУЮЧА ТЕНДЕНЦІЯ В СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ДИНАМІЦІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДОБИ

Національний авіаційний університет

Анотація. У статті досліджуються зв'язки між появою нових видів інформаційно-комунікаційних технологій та атомізацією суспільства.

Ключові слова: атомізація, віртуалізація, мас-медіа, медіареальність, соціокультурне буття.

Вступ

Технологічні інновації в сфері мас-медіа останньої чверті ХХ століття, насамперед, винахід Інтернету, який дав можливість індивідуумам будувати свої мережі он-лайн та оф-лайн на основі власних інтересів, цінностей, проєктів, сформували нову модель комунікабельності, яка характеризується індивідуалізмом. Електронні мас-медіа стали чинником, що посилює соціальну атомізацію як явище розпаду соціальних зв'язків, спричинив до появи нових віртуальних спільнот, форм соціалізації, способів життя та форм соціальної активності. Віртуальна реальність трансформує як свідомість індивідів, так і суспільну свідомість, що веде до її еволюції в напрямку прогресу індивідуальної, а не колективної свідомості.

Життя у віртуальному світі призводить до того, що люди перестають бути носіями традиційних соціальних інститутів – етносів, націй, суспільства, мови, конкретної культурної форми. Вони все більше живуть реальністю вигаданої ними нової культу-

ри, ілюзорного світу. Усе очевиднішим стає факт впливу віртуальної реальності на зміни в свідомості. Електронні засоби масової інформації сприяють формуванню підвищеного усвідомлення власної індивідуальності. Людина, вихована сучасними мас-медіа, вимагає, щоб її визнавали індивідуальністю і ставилися до неї як до особистості.

Аналіз досліджень і публікацій

Проблемам атомізації суспільства, дослідженню факторів, що спричиняють розпад усталених соціальних зв'язків і відносин, приділяють увагу в своїх працях Х. Арендт, З. Баумана, У. Бека, М. Кастельса, С. Кара-Мурзи, Н. Лумана, О. Панаріна, Е. Тоффлера, Е. Фромма. Дослідженню ролі мас-медіа як соціального трансформатора присвячені праці А. Андрєєва, О. Астафєвої, Н. Богомоллової, А. Гребельнікова, Л. Дротянко, Л. Закса, М. Жабського, Н. Кирилової, М. Ковалевської, А. Короченського, С. Кримського, С. Кропотова, В. Кудіна, Б. Лозовського, Г. Мельника, А. Мухіна, Н. Петрової, Г. Почепцова, К. Розлогова, В. Савчука, Я. Шведова, С. Ягодзінського та ін.

Постановка завдання

У статті ставиться завдання здійснити аналіз тенденції індивідуалізації суспільства і переростання її в процес атомізації та показати вплив мас-медіа на цей процес.

Основна частина

Поява нових видів мас-медіа впливає на зміну психології загалом, оскільки нові комунікаційні технології розвивають або послаблюють певні риси соціального характеру. Еволюція суспільної свідомості відбувається у напрямку трансформації індивідуальної, а не колективної свідомості. Людина масового суспільства вибудовує своє життя на зразках і парадигмах, що притаманні масовій культурі. Культура індивідуалізму, навпаки, дозволяє людині відійти від стандартів і донести до суспільства свої думки. Індивідуальна думка часто є більш прогресивною, ніж рішення, прийняте в процесі колективного обговорення. Саме індивідуальні думки, які можна донести до інших завдяки електронним мас-медіа, нерідко стають джерелом вирішення певних проблем, мобілізації інших на їх вирішення.

«Філософський енциклопедичний словник» визначає «індивідуалізацію» як: 1) поняття, яке окреслює виокремлення індивідуального із універсального та їхню взаємодію; 2) поняття аналітичної психології Юнга, яке означає процес становлення внутрішнього світу людини в результаті освоєння свідомістю змісту індивідуального і колективного позасвідомого. Індивідуалізація – це визрівання самості, яка є гармонією індивідуального та колективного, свідомого і позасвідомого [1, с. 240].

Індивідуалізм як моральний принцип, що ґрунтується на визначенні пріоритетності автономії і прав особистості, утвердився в результаті розвитку особи і суспільства. Уявлення людини про саму себе як раціонального індивідуума, вільного атома виникли в Європі внаслідок протестантської Реформації та наукової революції. З часом, під впливом ідеалів Просвітництва, творів видатних письменників та вчених, публікацій у пресі ці ідеї утверджуються в масовій свідомості західного суспільства. Е. Дюркгейм розглядає цей процес як історичну закономірність і вважає, що індивідуалізм як вільна думка був притаманний людському суспільству впродовж усієї історії, а «не з 1789 р., не з Реформації, не із схоластики, не з падіння греко-римського політеїзму чи східних теократій» [2, с. 191].

У давнину домінувала колективна ідентичність, але з часом ідентичність «Я» починає домінувати над «Ми». З особливою силою культура індивідуалізму заявляє про себе в Європі в 60-ті роки XX століття. Саме в цей час тут розпочалися протести молоді, спрямовані проти пуританської моралі з її традиційністю, аскетизмом, песимізмом. Її протипоставлялися цінності життєрадісності та оптимізму, вільного способу життя. Традиційне, загальноприйняте, освячене авторитетами стало ототожнюватися із застарілим і неефективним, а нововведення вважалися ефективними й прогресивними. Орієнтація на стабільність і порядок, на збереження культурних традицій відступала перед хаосом інновацій. Як слушно зазначає З. Бауман, «постійна і

неперервна технологічна революція перетворює набуті знання і засвоєні звички з блага на тягар і швидко скорочує термін життя корисних навичок, які нерідко втрачають своє застосування і корисність за більш короткий термін, ніж той, що вимагається на їхнє засвоєння» [3, с. 165].

До культур-цивілізаційних зрушень на межі тисячоліть С. Кримський відносить «розрив часів» та поколінь людей, що їх репрезентують. Індивідуальне він розглядає не як одичине, а як єдине, яке здатне втілювати весь світ, стискаючи його в межах особистості. «У такому розумінні, – пише він, – монадне стає принципом соціально-культурної діяльності та духовності XXI ст.» [4, с. 285]. Визнаючи пріоритетом розвитку особистості принцип монадності, філософ заперечує всяку абсолютизацію та зазначає, що з погляду такого принципу ціле не виключає плюралістичності форм свого функціонування, кожна з яких може стати індивідуальним виразом загального. Саме особистість-монада пов'язана зі світом змістовно в ціннісно-сенсовому відношенні діяльністю і є відповідальною як за своє життя, так і за все, що перебуває в сфері її свободи і влади. І чим більше у суспільстві таких особистостей, тим багатшою буде його культура.

Якщо традиційне суспільство придушувало індивідуалізм, то в інформаційну добу, завдяки демасифікації мас-медіа, ця тенденція стає однією з домінуючих у соціальному розвитку. У час, коли люди безпосередньо обмінювалися думками на народних зборах, ставили один одному питання і відповідали на них, вони були в однаковому становищі, кожний мав однакові шанси впливати на інших. З появою преси, радіо, телебачення, Інтернету кожний сам вибирає собі статтю, програму, сайт і самотужки реагує на їхні повідомлення та вплив. Люди втрачають можливість відреагувати, якщо вони з чимось не згодні. Ізоляція читача та глядача не дозволяє йому взнати, скільки людей поділяє чи не поділяє його думку.

П. Козловски розглядає індивідуалізацію суспільства як посилення диференційованості самості. Причинами цього процесу він справедливо називає поглиблення поділу праці та соціальної диференціації. Людина все частіше опиняється в ситуації, яка видається їй єдиною в своєму роді, коли апробовані і традиційні зразки дій, поведінки вже більше не задовольняють. Прогрес західної культури він вбачає в тому, що вона, на відміну від архаїчних, давніх і комуністичних культур, не нав'язує її членам певні ідентичності, забезпечує можливість окремим індивідам розвивати, розгортати свою індивідуальність. Негативним наслідком індивідуалізації філософ називає зменшення безпосереднього спілкування між індивідами: «Культура західних суспільств приймає в розрахунок (оскільки вона сама є постсучасною) надзвичайну диференційованість самості людини. Останнє не полегшує взаємодію між людьми» [5, с. 88–89].

Узагальнюючи наведені вище характеристики індивідуалізації суспільства, ми будемо розглядати її як процес, протилежний до соціалізації, як процес набуття особистістю особливого, унікального досвіду, творчого потенціалу, самостійності, сво-

боди та відповідальності. Індивідуалізм був притаманний окремим особистостям у всі часи, але цей процес переростає в атомізацію тільки в останні десятиліття XX століття. Нові види комунікаційних технологій, насамперед, створення Інтернету, а також демасифікація виробництва, яка стала наслідком появи нових технологій, стандартизуючий вплив техніки й технологій на індивіда призвели до того, що в суспільстві посилилася втрата індивідом справжніх типів солідарності. «Великий тлумачний соціологічний словник» дає визначення соціальної атомізації як явища розриву дружніх, сімейних, сусідських та інших соціальних зв'язків; появи ізольованих індивідів, соціальні зв'язки і контакти між якими набувають переважно знеособленого, раціонального характеру [6].

Соціально-філософське розуміння цього поняття ґрунтується на узагальненні розриву соціальних зв'язків у суспільстві, включаючи стосунки на рівні етносів, націй, народів у різних соціальних практиках. Атомізована людина – це людина, яка належить більшою мірою цивілізації (якщо розуміти під цивілізацією матеріальні досягнення людства: розвиток промисловості, міський спосіб життя, високий рівень споживання тощо), ніж культурі (у значенні духовних, насамперед, етичних цінностей). Для атомізованої людини вищою цінністю стає не етична система цінностей, а професійна приналежність, здатність бути кваліфікованою робочою силою в умовах глобалізованого суспільства, де «особистість змушена пристосовуватись до чужих культурних традицій, до нових обставин життя, жити одночасно у різних традиціях, культурах, нерідко обриваючи при цьому коріння її рідної культури. Це веде до послаблення родинних, національних і інших соціокультурних зв'язків, автономізує і атомізує особистість» [7, с. 385]. Атомізація суспільства зумовлює до зменшення часу безпосереднього спілкування в сім'ї, колективі та інших малих групах. Ще з часу появи преси, радіо, телебачення, а особливо комп'ютеру та Інтернету, спостерігається тенденція руху людей від суспільного життя до приватного. Вони не бажають відриватися від екрану заради участі у політичних зібраннях, релігійних церемоніях чи демонстраціях. Поява демасифікованих медіа веде до послаблення контактів між людьми, ізолює їх і передає у розпорядження тим, хто намагається впливати на них.

Певний вплив на атомізацію суспільства має поява стільникового зв'язку. Мобільні телефони, з їхньою багатоадресною розсилкою, дають можливість встановити за допомогою електронної пошти чи СМС багато контактів і повідомити про проведення зустрічей чи заходів. Часто ті люди, яким були направлені повідомлення, відповідають у разі згоди і не реагують, якщо не планують брати участь у цих заходах. Це виключає незручності відмови, які неминуче виникають при розмові віч-на-віч. «Мобільні телефони дають можливість культурі плинних, мобільних зустрічей посилювати «міжособистісні» (person-to-person) спільноти і «мережевий індивідуалізм», і на авансцену виходить окрема людина» [8, с. 329]. Тобто кожний індивід стає інженером своїх знайомств і мереж, і де б він не перебував у межах доступності

мережевого зв'язку, він має особисту мережу зв'язку, яку в будь-який момент може активувати.

Відомо, що до урбанізації люди жили невеликими спільнотами, де часті зустрічі давали почуття зв'язку зі своєю соціальною групою і її підтримки. Сучасна людина перебуває у постійному русі, значну частину часу проводить у дорозі на роботу і з роботи, серед незнайомих людей у громадському транспорті чи наодинці, їдучи у своєму автомобілі. Поширення мобільних телефонів допомагає індивідуалізованим особистостям налагоджувати свої світи комунікації. Тут проявляється як зростаюча індивідуалізація, так і залежність від систем комунікації, яка є необхідною для координації соціального життя.

Тенденція до атомізації суспільства ще більше посилилася з появою Інтернету як нового комунікаційного засобу, що спричинило виникнення нових моделей соціальної взаємодії. Завдяки можливості спілкування за допомогою Інтернету виникають віртуальні спільноти, які зосереджуються переважно на комунікації он-лайн, нові, вибіркові моделі соціальних стосунків, які перестають бути прив'язаними до певної території. Спілкування в Інтернеті, захоплення комп'ютерними іграми зменшують час спілкування з членами родини, звужують коло учасників спілкування в реальному житті, витісняють реальні комунікації між людьми, формують особливий тип психології, коли здається, що і в реальному житті все можна змінити натиском клавіші перезавантаження. Активне спілкування з реальним людьми здається нецікавим порівняно з пасивним спостереженням за новинами чи пригодами героїв телесеріалів.

Реальність Інтернету спровокувала домашній спосіб життя. Якщо раніше для багатьох батьків проблемою був вплив вулиці, то сьогодні їх усе частіше турбує те, що діти і підлітки не відриваються від екранів комп'ютерів, де Інтернет пропонує як індустрію ігор, так і можливість спілкування на форумах. Залежність від Інтернету призводить до того, що зникає інтерес до зустрічі з однолітками, перестає цікавити спорт та активні форми проведення дозвілля. Таких користувачів влаштовує споживання розваг, які їм пропонує індустрія масової культури. В умовах загострення соціальних проблем (зростання безробіття, збільшення кількості тих, хто знаходиться за межею бідності) Інтернет з його індустрією розваг стає відволікаючим засобом від соціальних проблем, турбот повсякденного життя.

Інтернет спричинив виникнення нової системи соціальних стосунків, сфокусованої на індивідуумі. М. Кастельс справедливо називає це третинними стосунками, на відміну від первинних стосунків (втілених у родинах і спільнотах) та вторинних (втілених у співдружностях (асоціаціях)). Третинні стосунки являють собою, на думку М. Кастельса, приватизацію комунікабельності, яка «впливає з індивідуалізації зв'язку між капіталом і працею, між працівниками та робочим процесом у мережевому підприємстві» [9, с. 128]. Процес урбанізації в XX ст. призвів до скупчення в містах маси людей, які втратили стосунки зі своїми місцевостями, традиції і вірування, зв'язки зі своїми традиційними спільнотами. Усе це посилює почуття самотності та ізольованості у суспільстві.

На суспільному рівні посилення атомізації підприємств засади суспільства, загострює розпад соціальних інституцій та веде до занепаду громадського життя. Для індивіда-атома традиції, звичаї, закони перестають бути регулятором поведінки. Як слушно зазначає П. Козловски, автономією можна вважати встановлення законів самому собі, але «якщо кожний сам встановлює собі закон, то останній вже не закон, а рішення щодо конкретного одиничного випадку; якщо окрема людина все ж є автономною в сенсі «абсолютно вільною», то вона більше не потребує такої метафори як закон» [5, с. 107].

Атомізація суспільства відбувається незалежно від приналежності до певних складових соціальної структури. Якщо раніше стиль життя був відображенням соціальної структури, то тепер він вибирається усвідомлено. «Зміна способу самоусвідомлення дозволяє змінити все: за допомогою стилю життя можна змінити становище в соціальній ієрархії, а також усунути і/або, в крайньому разі, змінити природні нахили. Вік, стать, а також колір шкіри є проблемами смаку та вибору, які проявляються в стилі життя. Самоідентифікація – це справа вибору і принципу. З іншого боку, саме легкість запропонованого цим суспільством звільнення дала поштовх підозрі чи твердому переконанню, що новий, вільний стиль життя є лише театральним уявленням свободи. Блеф, цинічна гра, театральність і смертельно суперництво, яке маскується динамічною особистістю чи бажанням успіху, це інший смак вільного від суспільної залежності товариства» [10, с. 60]. Мас-медіа стають засобом нав'язування певних стилів життя. Різні посібники, спеціалізовані журнали, телепередачі, сайти, що рекламують моду, дизайн, дієти, туризм і т. д., стають не просто рекламою, а вибудовують концепції, що підштовхують людину «осмислено» демонструвати нові стандарти життя, купуючи спеціалізовані товари чи отримуючи певні послуги.

Посилую тенденція атомізації суспільства і зміна організації виробництва, яка стала можливою внаслідок появи нових інформаційних технологій, що сприяють децентралізації виробництва, стимулюють гнучкість та творчий підхід. Комп'ютери дозволяють організувати і контролювати складні структури, які мають багато складових, децентралізувати цей контроль, збільшити внесок індивідів, ширше використовувати їхні здібності. Завдяки мережам Інтернету виник новий вид організації робочих місць: телеробота, або дистанційна робота. Часто працівник певний час працює вдома, а частину часу – в офісі. Домашні помешкання стають центрами багатофункціональної діяльності. Під впливом поширення електроніки дрібні фірми замінюють великі ієрархічні структури, хоч інформаційна революція й не зможе витіснити повністю великі організації з їхньою ієрархічною структурою.

Е. Тоффлер, передбачаючи зниження ролі великих корпорацій у структурі виробництва, прогнозував зростання атомізації індивідумів. Він звернув увагу на те, що по мірі просування від машинної до інформаційної економіки прогрес в галузі комунікації дозволить людині брати участь у виробничих процесах, перебуваючи у місцях, віддалених від вели-

ких міст. Якщо робітники на великих підприємствах працювали в колективах, де могли розраховувати на підтримку, взаємодопомогу, то сучасний працівник, працюючи індивідуально, хоч і має можливості реалізувати свій потенціал, проте часто почувається самотнім. Е. Тоффлер пояснює це зростаючою соціальною різноманітністю, коли «чим більше ми індивідуалізуємося, тим важче нам стає вибрати собі супутника життя з близькими інтересами, цінностями, звичками чи смаками. Друзів також складніше знайти. Кожний стає більш розбірливим у соціальних зв'язках. У результаті виникають невдалі взаємовідносини. Або немає ніяких взаємовідносин. Руйнування масового суспільства, таким чином, хоч і обіцяє більшу міру індивідуального самовираження, поширює, певною мірою зараз, біль ізоляваності» [5, с. 583-584].

Передбачається, що в інформаційному суспільстві саме дрібні фірми змінять великі ієрархічні структури під впливом поширення електроніки, хоч інформаційна революція і не зможе витіснити повністю великі організації з їх ієрархічною структурою. Як зазначає Ф. Фукуяма, «крупні корпорації виникли через те, що досить вже накладно заключати договори на поставку товарів і надання послуг з людьми, яких не знаєш досить добре чи яким не довіряєш. У результаті фірми вирішили, що раціональніше і вигідніше залучити сторонніх підрядників у власну структуру і поширювати на них безпосередній контроль» [13, с. 133]. Тобто за допомогою електронної комунікації виникає нова модель організації виробництва, яка дозволяє поєднати дії розрізнених у просторі працівників контролем з єдиного центру.

Хоч деякі цикли виробництва вимагають зосередження робітників на гігантських підприємствах, проте в умовах інформаційного суспільства, де більше 70 % працюючого населення зайнято в сфері послуг, спостерігається тенденція до організації невеликих фірм, які оперативніше реагують на потреби клієнтів. Про посилення індивідуалізму через розпорошеність виробництва свідчить зменшення чисельності профспілок, починаючи з 80-х років ХХ століття. Д. Нейсбіт називає причиною цього «невідповідність між філософією профспілок («ставтеся до всіх однаково») та індивідуалізмом, що зароджувався» [14, с. 32]. З таким твердженням можна цілком погодитися, оскільки і в Україні профспілки втрачають свій вплив на працюючих.

Впровадження нових технологій вимагає від працівників постійного вдосконалення знань та умінь. Але зміни технологій часто випереджають можливості працівників їх освоювати і у випадку невідповідності новим вимогам люди ризикують поповнити лави безробітних. Зростання безробіття веде до того, що соціальні контакти між людьми стають ще слабшими. На нашу думку, якщо для працівників великих підприємств характерними є організовані форми протесту, чіткість вимог, то з посиленням індивідуалізації суспільства форми протесту змінюються, набувають стихійної форми, коли немає організації, чітких вимог, а є спонтанне вираження своїх емоцій. Нові технології дозволяють підвищувати ефективність праці при скороченні кількості працівників виробничої сфери. Кількість

безробітних постійно зростає, і від людей уже не можна буде приховати, що їхня праця стала непотрібною не через те, що вона є малокваліфікованою чи неякісною, а тому, що вибрано таку модель світового розвитку, яка задовольняє тільки інтереси країн «золотого мільярду». Масове безробіття стає долею працівників цілих галузей. Жодна людина не може бути впевненою в тому, що її професія буде потрібна в майбутньому. Здатність людей до перекваліфікації втрачається з часом, тому робота в галузях сучасних технологій стає справою молоді, а старші покоління перебувають під загрозою втрати робочих місць і соціальної значимості. Ціною постійного прогресу стає життя в умовах постійної невизначеності. Як слушно зазначає С. Ягодзінський, зворотним боком поширення автономних суспільних процесів і рухів є «дисбаланс і фрагментація соціального простору» [15, с. 223], про що свідчить і досвід українського соціуму.

Ліберальна ідеологія, яка утвердилася в країнах Заходу, керується принципом – «кожний сам по собі». Великі фабрики і заводи замінюються невеликими фірмами, де часто в багатьох колективах замість взаємодопомоги спостерігається постійна конкуренція. Про зменшення рівня соціалізації свідчать також такі негативні явища, як зростання кількості злочинів, збільшення кількості цивільних позовів, розпад сім'ї, зменшення кількості суспільних організацій (від профспілок до об'єднань за інтересами та благодійних організацій), поширення почуття відсутності єдиних цінностей і єдиної спільноти з оточуючими, нівелювання традиційних систем цінностей в економічній, політичній, духовній сферах.

Висновки

Індивідуалізація суспільства, яка розпочалася в часи, коли перевага стала надаватися індивідуальному над родовим, коли індивід став проявляти свої зусилля і відповідальність, постаючи як монадна цілісність, що індивідуалізує спільне буття, стала протидією тенденції знеособлення, притаманній безособово-суспільній сутності людини. Продукти людського духу завжди були результатом індивідуальних духовних сил, тому тенденція до індивідуалізації розглядається нами як прогресивна для розвитку історії. Атомізація індивідів, що поширилася в інформаційну добу під впливом демасифікованих мас-медіа, виступає крайньою формою індивідуалі-

зації. Для атомізованої людини життя соціуму втрачає суттєве значення, вартісними стають особисті потреби, які часто «реалізуються» у віртуальній реальності. Електронні мас-медіа дозволяють вибудувати свій світ, відмінний від реалій життя. У цьому комфортному для атомізованого віртуала кіберпросторі створені образи стають симулякрами справжніх цінностей.

Список літератури

1. Філософський енциклопедичний словник / Під ред. В. І. Шинкарука та ін. – К. : Абрис, 2002. – 744 с.
2. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии / Э. Дюркгейм ; [пер. с фр.] – М. : Наука, 1990. – 575 с.
3. Бауман З. Индивидуализированное общество / Зигмунт Бауман ; [пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева]. – М. : Логос, 2005. – 390 с.
4. Крымский С. Сергей Крымский : Мудрецы всегда в меньшинстве (Статьи разных лет) / С.Б. Крымский. – К. : Издательский дом Дмитрия Бурого, 2012. – 400 с.
5. Козловски П. Культура постмодерна : Общественно-культурные последствия технического развития / П. Козловски ; [пер. с нем.] – М. : Республика, 1997. – 240 с.
6. Джери Д., Джери Дж. Большой толковый социологический словарь. В 2-х томах / Д. Джери, Дж. Джерри ; [пер. с англ. Н. Н. Марчук]. – М. : Вече, АСТ, 1999. Том 1 : А-О. – 1999. – 544 с.
7. Дротянко Л.Г. Феномен фундаментального і прикладного знання (Постнекласичне дослідження) / Л.Г. Дротянко. – К. : Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджм. і бізнесу. – 423 с.
8. Урри Дж. Мобильности [Текст] / Джон Урри ; [пер. с англ. А.В. Лазарева] ; вступ. статья Н.А. Харламова. – М. : Издательская и консалтинговая группа «Практикс», 2012. – 576 с.
9. Кастельс М. Интернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства / Мануель Кастельс ; [пер. з англ.] – К. : «Видавництво «Ваклер» у формі ТОВ, 2007. – 304 с.
10. Яцино М. Культура индивидуализма / Малгожата Яцино. – Х. : Гуманитарный Центр, 1012. – 280 с.
11. Тоффлер Э. Активная корпорация / Э. Тоффлер // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология ; под ред. В.Л. Иноземцева. – М. : Academia, 1999. – С. 448-464.
12. Тоффлер Э. Метаморфозы власти / Э. Тоффлер ; [пер. с англ.] – М. : ООО «Издательство АСТ», – 2003. – 669 с.
13. Фукуяма Ф. Доверие. Социальные добродетели и социальное благосостояние / Ф. Фукуяма // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология ; под ред. В.Л. Иноземцева. – М. : Academia, 1999. – С. 123-162.
14. Нейсбит Д. Старт! Или Настраиваем ум! Перестрой мышление и взгляды в будущее / Джон Нейсбит ; [пер. с англ. А. Георгиева]. – М. : АСТ : АСТ Москва, 2009. – 286 с.
15. Ягодзінський С.М. Глобальні інформаційні мережі у соціокультурній перспективі : монографія / С.М. Ягодзінський. – К. : Аграр Медіа Груп, 2015. – 276 с.

Л. А. Ороховская

АТОМИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВА КАК ДОМИНИРУЮЩАЯ ТЕНДЕНЦИЯ В СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ ДИНАМИКЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ ЭПОХИ

В статье проводится исследование связи между появлением новых видов информационно-коммуникационных технологий и атомизацией общества.

Ключевые слова: атомизация, виртуализация, индивидуализация, масс-медиа.

L. Orochovska

ATOMIZATION OF SOCIETY AS A DOMINANT TREND IN THE SOCIAL-CULTURAL DYNAMICS OF THE INFORMATION AGE

The article investigates the interdependence of the emergence of new types of information-communication technologies and atomization of society.

Keywords: atomization, virtualization, individualization, mass media.